Cuprins

Mulţumiri 13
Diseminarea rezultatelor cercetării 15

Introducere
Weltbild, unu şi multiplu 19
Obiectivele şi ipotezele cercetării 22
Justificare, originalitate, relevanţă. 24
Imaginea inversată a mitului lui Orfeu şi Euridice 24
Perspectiva schimbării instituţionale 29
Perspectiva dramaturgică (re)definită în raport cu inegalităţile de status şi de putere 34
Metodologie. Profilul prosopografic al beneficiarilor măsurilor de liberare înainte de termen 36
Structura şi limitele cercetării 43

Capitolul I
De la supliciu la reintegrare: aplicarea pedepselor asupra trupurilor şi sufletelor persoanelor condamnate
1.1. Perspective de problematizare asupra evoluţiei raportului infracţiune – pedeapsă - iertare în cadrul societăţilor democratice 45
1.2. Reţea conceptuală: limite şi evoluţii 46
1.3. De la nomos la devianţă: consens şi anomie 48
1.4. Sufletul condamnatului în cadrul justiţiei penale. Interpretări conceptuale ale raportului pedeapsă - iertare – reintegrare 58
1.5. Penitenciarul - „maşină de transformat spiritul": de la izolare la reintegrare 68
1.6. (Re)definirea pedepsei. Protecţia publică şi evaluarea riscului 76
1.6.1. Liberarea condiţionată 80
1.6.2. Probaţiunea şi medierea 82
1.7. Suprapopularea penitenciarelor. Tratamente inumane sau degradante aplicate persoanelor private de libertate 86
1.8. Amnistia şi graţierea. Dimensiunile măsurilor de clemenţă în raport cu toleranţa socială 90
1.8.1. Instituţia Amnistiei 96
1.8.2. Instituţia Graţierii individuale 97
1.8.3. Instituţia Graţierii colective 100
1.9. Recidiva şi reintegrarea 101
1.10. *Ad finem*, tendinţe şi provocări privind respectarea demnităţii persoanei condamnate 105

Capitolul II
Instituţia carcerală în România postcomunistă. Adaptarea legislaţiei şi practicii penale la recomandările internaţionale în materie.
2.1. Penitenciarul, acvariul şi grădina zoologică: perspective de problematizare asupra standardelor minime de privare de libertate 107

2.2. Suprapopularea penitenciarelor în România în perioada 1990-2017 112
2.3. Definirea condiţiilor necorespunzătoare de detenţie în jurisprudenţa C.E.D.O.: Sancţiuni împotriva României 1 19
2.4. Traiectorii de reformare ale instituţiei carcerale în spaţiul românesc: *de la represiune la reeducare*? 136
2.4.1. Reforma politicilor penale în România postcomunistă: definirea şi operaţionalizarea condiţiilor minime de detenţie 138
2.4.2. Probaţiunea şi medierea: instituţii care au urmărit degrevarea sistemului penitenciar 156
2.5. Traume psihice, statusuri sociale şi raporturi de putere specifice privării de libertate 159
2.6. *Bene diagnoscitur, bene curatur*: de la reglementarea condiţiilor de detenţie la (re)educare persoanelor condamnate în afara unităţilor de detenţie 169

Capitolul III
Quo Vadis, souverain?
Când şi în ce condiţii privarea de libertate nu mai este necesară?
3.1. Liberarea înainte de termen: poziţionări, mize şi provocări 171
3.2. A pedepsi şi a (e)libera. Personalizarea raporturilor penale 181
3.3. Perspective de analiză instituţională a măsurilor de clemenţă în peisajul românesc 196
3.3.1. Evoluţia cadrului normativ în România postcomunistă privind definirea măsurilor de clemenţă 208
3.3.2. Instituţionalizarea Graţierii individuale 217
3.3.3. Dezinstituţionalizarea Graţierii individuale 221
3.3.4. Reinstituţionalizarea Graţierii individuale prin redefinirea cadrului normativ 227
3.3.5. Graţierea colectivă: traiectorii secvenţiale ale instituţionalizării, dezinstituţionalizării şi reinstituţionalizării 234
3.3.6. Analiză în orizont comparativ a proiectelor legislative privind acordarea graţierii colective 243
3.3.7. Traiectorii de evoluţie ale Graţierii individuale şi ale Graţierii colective în peisajul românesc postcomunist 265
3.4. *Nothing works*? Limitele instituirii măsurilor alternative la privarea de libertate 267
3.4.1. Instituţia complementară a liberării condiţionate 272
3.4.2. Acordarea liberării condiţionate: reducerea pedepselor pentru jumătate din persoanele condamnate 281
3.5. *Ad finem*, decadenţa liberării înainte de termen 288

Capitolul IV
***Condamnaţi liberaţi înainte de termen:* Profilurile socio-juridice ale persoanelor care au beneficiat de reducerea pedepsei**
4.1. În căutarea unui profil socio-juridic al beneficiarilor. Aspecte metodologice 292
4.2. Profilurile beneficiarilor graţierilor individuale 301
4.3. Profilurile beneficiarilor graţierilor colective 314
4.4. Un alt fel de profil al beneficiarilor liberărilor condiţionate 324

4.5. Post-liberare înainte de termen. Reprezentarea celor doi „versanţi” ai *(re)integării in integrum* 333
4.6. Profilul alternativ al persoanelor condamnate, liberate înainte de termen. Vocaţia (re)integrării sociale 338
4.7. Reprezentarea raportului penal: persoana liberată înainte de termen, partea vătămată şi societatea în ansamblul său 343

Capitolul V
Interior | Exterior: Reflecţii şi reprezentări asupra universului carceral
5.1. Tragicul cotidian: dramaturgia şi mistica imaginarului carceral 348
5.2. Dualitatea dramaturg – spectator, marcă specifică naraţiunii scenice 355
5.3. Reprezentările celui-care-priveşte-dinspre-exterior-spre-interior 362
5.4. Reprezentările celor-care-privesc-dinspre-interior-spre-exterior 376
5.5. Reprezentările celor-care-privesc-dinspre-interior-spre-interior 384
5.6. Reprezentările celor-care-privesc-dinspre-exterior-spre-exterior 390
5.7. Propuneri şi exemple de bune practici aplicate etapelor procesual penale 400
5.8. Superior | Inferior 413

Concluzii
Instituţionalizare | Dezinstituţionalizare | Reinstituţionalizare. Acţiunea factorilor exogeni asupra liberării înainte de termen 415
De la secvenţialitatea politicilor de reformă penală la o abordare de ansamblu 419
(Re)integrare in integrum, reper şi măsură în procesul de individualizare a pedepsei 421
(Re)distribuirea resurselor în cadrul fiecărui universul carceral. De la „VIP-uri” la deţinuţii „anonimi” 423
Nevoia stringentă a (re)descoperirii universului carceral 425

Bibliografie 427

Anexe. 469